

постојању и гарантовању неприкосновених људских права и слобода. Тако Мил сматра да је суштина слободе у томе да тежимо сопственој добробити и једино због чега се према појединцу може праведно применити сила је – спречити га да чини неправду другима. Тако је под окриљем ове рационалистичке доктрине поново оживела идеја природних права која и у грађанској (буржоаској) варијанти треба да чине основу и моралну оријентацију (садржину) позитивних права. Иако идеја (и школа) природног права има своје античке узоре и корене у софистима и Аристотеловом учењу о једнакости, она је пре свега европско откриће. Док се раније сматрало да је њен творац Холањђанин Гроције (Grotius), сада се узима да је то енглески филозоф Хобс мада су поред њих ову теорију заступали и Лок, Русо и други великани рационалистичке филозофије. Суштина овог учења, ове школе, је да постоји један природноправни поредак, природно право које је независно од државног права и стоји изнад државе и њеног права. То природно право се састоји из вечитих и непроменљивих права која произилазе из саме природе људи и друштва и која нису нигде формулисана, него су саставни део природе човека и друштва. Та права људи имају и стичу самим рођењем, као таква она су неотуђива и нико им их не може одузети. Циљ државе коју људи стварају је да штити та права а циљ позитивног права је да се прилагођава том природном праву. То је зато што позитивно право као дело људског разума није савршен поредак који задовољава човекове моралне потребе. То позитивно право треба довести у везу са идеалом правде, једнакости и другим вредностима које треба да поштује сваки правни поредак и у њима налази инспирацију да би уживао епитет исправног права. Тако је Лок сматрао да се човек рађа слободан и да по томе може да ужива сва права и привилегије које произилазе из природног закона, а такође по природи има и право да брани оно што му припада – слободу, живот, својину, своја добра. Но, како се показало да је боље да се та права штите путем државе а не од појединца, то се и установљава држава путем друштвеног уговора да би штитила та права. Ако она (држава), то не ради онако како треба, и од ње се треба заштитити тако што ће јој сама заједница одузети та овлашћења и вратити их људима који имају природну власт да та своја права и бране. И Русо је тврдио да је човек слободан, ван сваке власти (производ природног стања), само што има ту несрећу да је свуда у оковима. Његова природна слобода не допушта никакву власт, никакво покоравање сили. Природно стање је противно друштвеном стању у коме влада организована власт и заповедање које спутава и поништава људску слободу. На први поглед изгледа да је немогуће помирити природна права човека с државом и њеном влашћу.